

<http://www.arianaafghanistan.com>

۲۰۱۷/۱۱/۱۶

احسان الله مایار

به انتظار روشنی در ختم تونل

به تاریخ ۱۹۹۸/۶/۴، زمانیکه در گریپ و این تکرزاس اقامت داشتیم راپوری را از مجله تایم ترجمه کرده با چند سطر اضافات در آغاز و ختم آن به دوست عزیزم آقای وهاج ارسال نمودم تا در مجله "درد دل افغان" نشر نماید. این نوشته در همان وقت نشر شد و تصادفاً دو سه روز قبل در لابلای نشریه ها بار دیگر به نظرم خورد. چون انکشاف و به دوران افتادن تمام روزنه های حیاتی این جهان بدون به کار بردن از مواد به دست آمده فوسیلی، گاز و تیل، از تصور دور است، لذا برای علاقمندان مرور این راپور خارج از دلچسپی نخواهد بود. اینک شما و این است مضمون قریباً بیست سال قبل بنده:

گریپ و این ۴-۶-۱۹۹۸

تقریباً ۵۰ سال قبل استاد ادبیات دری ما محمد حیدر ژوبل در سلسله مقایسه ادوار مختلف و شعرا شعری از حافظ شیرازی را برای ما تشریح می کرد که يك مصراع آن را هنوز هم به خاطر دارم:

(نه هر که آینه سازد سکندری داند).

در حدود ۴۸ سال قبل از این خاطره استاد ژوبل در جوانی در اثر سانحه هوایی با طیاره آریانا در کوه های بیروت پایتخت لبنان جان به حق تسلیم کرد، روحش شاد باد و جنت مکانش. ژوبل مردی مبارزی بود و جامعه ما را به نظر انتقادی مثبت مطالعه میکرد. درباره وی گفتنی های زیاد است اما مطلب از صحبت امروزی ما تبصره و تحلیل درباره چکامه ای بزرگ مردی است که گفته: نه هر آنکه آینه ساخت سکندری داند. در مجله مشهور تایم مورخه ۴ ماه می ۱۹۹۸ تحت عنوان:

تهاجم با لای تیل بحیره کسپین

مضمونی را خواندم که از هر ناحیه برایم دلچسپ بود. اینک سعی می ورزم تا آنرا در حد توانم ترجمه نموده به خدمت خوانندگان گرامی برسانم:

" بیل کلینتن، رئیس جمهور ناوقت اقدام کرد، اما برای امریکا موفقیت های در بازی بزرگ آسیای مرکزی نصیب گردیده است.

در هفته گذشته واشنگتن برای مردیکه، تا دیروز غیر ممکن به نظر میخورد، يك پذیرایی نمایشی به بینندگان عرضه کرد.

تورکمن باشی، مرد کوتاه قد، با رنگ موهای نقره فام که امروز يك مرد با قدرت از يك مملکت گمنام در صحنه جهانی می باشد، شاید در گذشته پروتوکول وی را در زمره کسانی قرار می داد که کدام مامور دیسک منطقه با وی صحبت نماید.

اما امروز این اسم تورکمن باشي که به معني "رئيس يا سرتما تورکمنها" مي باشد مربوط به صفرا مراد نيازوف، رئيس جمهور ترکمنستان، يکي از جمهوريت هاي اتحاد شوروي سابق، مي باشد. در اعماق زمين ترکمنستان مقدار هنگفت تيل موجود بوده و هم ذخاير گاز آن در جهان به درجه چهارم ثابت شده است.

بدین اساس در هفته گذشته از طرف اداره کلينتن از این شخص به شکل شاهانه پذيرايي صورت گرفت و يك گروپ از سرمايه گذاران امريكايي در خدمت وي بودند که علاقه دارند تا هرچه زودتر در این مملکت سرمايه گذاري نمايند و حاصل آنرا به نفع خود به دست آورند.

نيازوف در مهمانخانه بيل اير، که براي شخصيت هاي مهم جهاني ريزرف است و در مقابل قصر سفيد قرار دارد، اقامت داشت. وي براي مدت ۴۵ دقيقه باريئيس جمهور بيل کلينتن مذاکرات انجام داد و بعد از آن با بعضي از اعضاي کابينه و رئيس سي آي اي، جيورج تينيت George Tenet در چوکات اجنداي ترتيب شده صحبت هاي داشت. اضافه از دو درجن نمايندگان کمپني هاي تفحصات تيل و توليد ماشين آلات امريكايي به افتخار رئيس جمهور نيازوف دعوت شب نشيني مجللي در يکي از هوتل هاي داخل شهر ترتيب دادند که در آن ۳۰۰ نفر از مامورين عاليترتبه تصميم گيرنده، رؤساي کمپني هاي تجارتي و تبليغ کنندگان تجارتي شرکت داشتند.

نيازوف " پادشاه " جديد بحيره کسپين است که بالاي ذخاير بزرگ و سرمايه حاکميت دارد. بحيره کسپين که تقريباً با مساحت کليفورنيا برابري دارد، مرکز هجوم بزرگ طلاي مابيع قرن مي باشد. در حدود ۲۰۰ بليون بيرل تيل خام، يعني ۱۰ فيصد سرجمع مقدار ذخاير جهان در زير آب و يا اطراف اين منطقه تثبيت شده که از روي بهاي امروزي ارزش آن بالغ به ۴ تريليون دالر مي گردد.

بحيره کسپين در نقطه خطرناک جهان قرار دارد. کوه هاي صعب العبور اطراف آنرا احاطه نموده، گوريلاهاي چيچيني و معاندين کردي اطراف ترکمنستان را حلقه نموده و مشکلات زياد به حکومت فاسد و نا استوار آن خلق مي کند. بدین اساس پايپ گذاري تيل در فاصله صد ها ميل درچنين منطقه يك ريسک بزرگي خواهد بود. کمپني هاي بزرگ جهاني انرژي بعد از سقوط اتحاد شوروي در سال ۱۹۹۱ فوراً دست اندر کار شدند و کمپني هاي بزرگ امريكاني، اروپايي، روسي، جاپاني، چينايي و امريكايي جنوبي با ساختن کونسورسيوم و همکاري هر جانبه اقدام نمودند تا بتوانند از اين طريق مصارف هنگفت اين نوع سرمايه گذاري ها را برآورده بتوانند. در بعضي چاه هاي تيل همین حال به توليد آغاز کرده اند و بدون شک در چند سال آینده سيل تيل اين منطقه در جهان سرا زير خواهد شد. سؤال در اینجا است که چگونه ميتوان از کدام طريق گرسنه هاي انرژي جهان را نجات داد؟ و کدام مملکت کلید کار را در دست خواهد داشت؟

کلید حل این معمي شايد در باکو پایتخت آذربايجان، مرکز و قرار گاه فرماندهي کمپني هاي تيل جهاني، جستجو شده بتواند. باکو يك شهر قديمي است اما در حال انکشاف است- هر روز در اطراف سرك هاي شهر زير رنگ و بوي تيل خام، کافي ها، مشروب نوشي ها و رستوران ها به شمول دفاتر بزرگ مانند سمارق سر بلند مي کنند و بارون هاي تيل با موتر هاي مرسيدس ضد گلوله قدرت نمايي مي کنند.

امسال تا حال ۱۲ کمپني داخل کونسورسيوم تحت رياست بريتيش BP پتروليم انگليسي و امکو Amaco امريكايي ۱۶۰۰۰۰ تن تيل استخراج کرده اند. این مقدار از طريق يك پايپ لاین با قطر ۲ فوت به طرف شمال آذربايجان و غرب به بندر نووروسسيسک Novorossisk بندر گاه روسي در بحيره سپاه انتقال داده شده است.

اما به زودي اين طريق انتقال كفايت ضرورت را نخواهد كرد. كونسورسيوم مي خواهد تا پايپلاين جديدي به قطر ۳,۵ فوت روي دست بگيرد تا بتواند در ظرف ۵ سال آينده يك مليون بيرل تيل در روز انتقال بدهند. ضمن صحبت در يك مشروب نوشي در باكو يك نفر از اهالي تكساس امريكائي كه در گذشته در يكي از ذخاير سايبيريا كار مي كرد و فعلاً در باكو وظيفه دارد گفت: اين بازي بزرگ پايپلاين است، تركمنستان ديوانه است و محاط به خشكه است و در بحر راه ندارد. ما ميتوانيم چاه هاي تيل را برمه كاري نمائيم و مقداريكه ضرورت جهان باشد توليد نمائيم اما سوال پيدا مي شود چگونه مي توانيم اين مقدار را به ماركيت برسانيم؟

اين سواليست كه در منطقه و در ماحول آن مطرح است. آذربايجان، قزاقستان و تركمنستان از جمله ممالك اند كه بعد از سقوط اتحاد شوروي به وجود آمده است. آنها ميخواهند بدون مداخله روسيه، ايران و دو مملكت همجوار ديگر بحيره كسپين از منابع زير زميني خود استفاده نمايند. روسيه و ايران بنابر داشتن منابع انرژي در مملكت خود چندان نظر نيكی به طرف اين جمهوريت ها ندارند.

در گذشته اتحاد شوروي به استخراج و توليد تيل از سايبيريا علايق بخصوصي داشت و در انكشاف منابع انرژي اين جمهوريت ها كمتر دلچسبي داشتند. از طرف ديگر ايران در انكشاف منابع انرژي در منطقه پيشنهاده همكاري نموده و شرط گذاشته كه بيست درصد از منابع مربوط به نفع ايران باشد و از طرف ديگر ايران و روسيه هر دو علاقه مندي شديدی در انتقال تيل از طريق پايپ لاینها در داخل اين دو مملكت دارند.

كمپني هاي انرژي امريكائي در شروع با ديگر كمپني هاي جهاني در انكشاف منابع انرژي اين منطقه شريك شده اند، ليكن حكومت امريكا در پاليسي خود سهل انگاري نموده نتوانست خود را زود تر متشكل گرداند.

بعضي از دلالات قدرت واشنگتن و مؤسسات حقوقي به همكاري با حكومت بحيره كسپين و يا كمپني هاي انرژي امريكائي، شركت هاي فروش، مشاورين، تبليغ كنندگان و يا دروازه باز كنان اقدام نمودند و در خدمت شان قرار گرفته اند. در زمره اين اشخاص Dick Cheney سابق وزير دفاع، Lloyed Bensten سابق وزير خزائن و John Sununu سابق امر ستاف جورج بوش شامل مي باشند.

احتمال دارد شخصيكه بيشتر در اين رشته فعاليت و موفقيت داشته باشد Zbigniew Brzezinski سابق مشاور امنيت ملي امريكا باشد كه بحيث مشاور كمپني اموكو اجراي وظيفه مي نمايد. وي از مدتها به حيث مربی و ناصح مادلين البريت وزير خارجه امريكا شناخته مي شود و در گذشته به صراحت پاليسي ميكروهاي حكومت امريكا را به باد انتقاد گرفته كه در باره جمهوريتهاي آسياي مركزي كمتر التفات نموده و اين خطاي بزرگي خواهد بود.

البريت و اعضاي برجسته اداره وي در اگست گذشته مجلسي مهمي با CIA داشته و درباره مطالعات CIA غور نمودند. وي بعد از اين مجلس سي اي اي گروه كارمندان مستقل مخفي را تعيين نمود تا در باره وضع آسياي مركزي و قدرت مالي اين جمهوريت در رابطه با اقتصاد جهاني مطالعات عميق نمايند. اينجتهاي CIA كه در شقوق مختلف گاز و تيل مهارت داشتند به جنوب روسيه، آذربايجان، قزاقستان و تركمنستان سفر ها نمودند و در مورد موجوديت ذخاير مواد انرژي مطالعات عميق نمودند. بعد از ارايه راپور به پاليسي ميكروهاي امريكا البريت اظهار داشت: "يكي از مهيج ترين انگيزه هاي امروز كه بايد روي آن كار كرد".

مامورين امريكا در برابر اظهار بعضي كه اين تکرار "بازي بزرگ" است ناراحتي نشان مي دادند. بازي بزرگي كه در قرن ۱۹ بين امپراطوري هاي برطانيه و روسيه خلق گرديده بود و Rudyard Kipling آنرا در اثر خود چنين نام نهاده است.

قبول کنیم اگر بار دیگر بازی بزرگی در پیش است یعنی چه؟ واشنگتن می‌خواهد که تیل از طریق پایپلین های مختلف انتقال یابد تا يك مملکت به تنهایی نتواند مقدرات ممالك مصرف کننده را به دست داشته باشد و به صورت واضح در باره صدور تیل از طریق پایپلین از طریق ایران مخالفت دارد. در نظر امریکا اقدامی خوبی است اگر مقداری از این تیل از طریق پایپلین های موجود روسیه انتقال یابد، اما روسیه باید قادر نباشد که روزی یکی از این پایپلین ها را به زعم خود بسته کند.

مخصوصاً امریکا می‌خواهد که پایپلین بزرگ انتقال انرژی مورد ضرورت به طرف غرب گسترده شود تا از بحیره کسپین به بندر سایهان در ترکیه به بحیره مدیترانه مواصلت نماید. ترکیه عضو پیمان اطلس بوده و از اینرو مشکل بار نمی‌آورد. امریکا به طور مطلق به روسیه اعتماد نمی‌کند زیرا نفوذ ممالك بیگانه، در جمهوریت های سابق اتحاد شوروی، مورد پسند روسیه نمی‌باشد. در نزد واشنگتن موقف رژیم اسلامی ایرانی و اعتماد به آنها کمتر از روسیه می‌باشد. یکی از همکاران قصر سفید اظهار داشت " آخرین چیزیکه ما به آن ضرورت خواهیم داشت چنین خواهد بود اگر انتقال اصلی انرژی از طریق خلیج فارس صورت بگیرد".

مسئولین تهران اظهار عقیده دارند که کوتاه ترین فاصله انتقال مواد انرژی به طرف جنوب از طریق قلمرو ایران است و بس. حسین کاظمپور اردبیلی مشاور در وزارت پترولیم ایران و وزارت خارجه در تهران در مصاحبه اظهار داشت " این يك کار احمقانه است اگر انتقال مواد انرژی از طریق روسیه و ترکیه صورت بگیرد". وی اشاره به صفحه از اطلس جغرافیایی نموده اضافه کرد: " ما دست های خود را در بحیره کسپین داریم و پاهای ما در خلیج فارس است، از اینرو ساده ترین راه انتقال انرژی از طریق ما شده میتواند ".

ایرانی ها تنها به این گفتار منطقی اکتفاء نمی‌نمایند تا نظر خود را به کرسی عمل بنشانند. آنها ایستادگی بالایی موافقتنامه های سالهای ۱۹۲۱ و ۱۹۴۰ با اتحاد شوروی می‌نمایند که در این موافقتنامه ها به صراحت بحیره کسپین منحیث جزء مشترك هر دو جانب تعیین گردیده است. تهران آماده است تا مذاکرات دو باره را در این موضوع از سر بگیرد و حق ویتو داشته باشد در صورتیکه اقدامی بر ضد منافع مملکت شان باشد. اگر منافع ایران در نظر گرفته نمی‌شود، اردبیلی اظهار نمود، در آن صورت ایران اقدامات غیر قانونی در منطقه روی دست می‌گیرد. این اقدامات می‌تواند ساختمانی و یا تخریبی در قضیه باشد.

در خزان سال گذشته امریکا کوشش داشت تا در بدیل دیگری پایپ لاین انتقال مواد انرژی اقدام نماید و آن طوری بود که گسترش پایپ لاین از قزاقستان شروع گردد و از طریق ترکمنستان گذشته از زیر سطح آب بحیره کسپین امتداد نموده به باکو انتقال یابد و بعد آن از طریق گرجستان به بندر مدیترانه ترکیه مواصلت نماید. این مفکوره کار ساده ای نبود که مورد پسند قبول علاقه مندان گردد، زیرا مصرف این پروژه بالغ به ۴ بلیون دالر گردیده و تاثیر مستقیم آن بالای قیمت تمام شد تیل از قرار ۴ دالر فی بیرل قابل تأمل است. نزد اکثریت تصمیم گیرنده های مؤسسات، انتقال تیل صرف به طرف جنوب از طریق ایران و یا به طرف شمال از طریق روسیه و بحیره سیاه معقولیت اقتصادی دارد.

یکی از رؤسای کمپنی تیل ممالك غربی اظهار داشت " در صورتیکه من به تنهایی راه انتخاب را داشته باشم، حاضرم فردا با ایرانی ها قرارداد تمدید پایپ لاین را امضاء نمایم" در این منطقه از جهان ایرانی ها زیاده‌تر از دیگران قابل اعتماد بوده می‌تواند. وی در مورد تروریزم اضافه کرد که کدام مملکت حاضر است ملکیت خود را منفجر گرداند؟ ایران به یقین در نگهبانی آن اقدامات موثری می‌نماید.

اما بدیل مورد نظر امریکا پایپ لاین شرق و غرب از طرف بعضی لیدرهای منطقه تأیید و تقویه می گردد. طور مثال رئیس جمهور آذربایجان حیدر علی یوف متیقن است که این خط شرق و غرب پیشنهادی امریکا به نسبت دیگر نظریات مطمئن تر است.

در اول اپریل امسال در مجلس مهم ایکه در الما اتا پایتخت قزاقستان صورت گرفت امریکا ئیها در راه تحقق بخشیدن مفکوره " شوت بزرگ پایپ لاین" قدمی مهمی گذاشتند. اضافه از دوصد نفر اشخاص بلند پایه شرکت های تیل و کونسورسیوم و متخصصین گرد هم آمدند و هر کدام از پیشنهاد های خود و شکل پیاده نمودن آن به عمل از آن دفاع می کردند. جای تعجب همه گردید که کمپنی غول پیکر توتال فرانسوی بدیلی جدیدی اصلاح شده شمال جنوب را از طریق ایران به خلیج فارس پیشنهاد نمود. با این پیشنهاد مصرف این پروژه بالغ بر ۴ بلیون دلرمی شود و هم تا سال ۲۰۰۴ آماده استفاده نمی باشد. بدین معنی مصرف ساختمان پایپلاین از طریق ایران ایجاب مصارف مساوی به گستردن پایپ لاین از طریق ترکیه را مینماید. همچنان در ساختمان هر دو پروژه از نقطه نظر وقت کدام تفاوتی به نظر نمیخورد.

برای اداره کلینتن این مطلب يك خبر خوش بود. با وجود مد نظر گرفتن هدف ستراتیژیکی این پروژه، اساس عملی گردانیدن آن مربوط زیاد تر به حجم مصارف آن است. اعتراف کمپنی توتال فرانسوی برای تصمیم گیرندگان این پروژه در امریکا قدم مهمی است که در نتیجه تحرك جدیدی را در برآوردن این پروژه به وجود آورده است.

در اعلامیه مشترک رسمی بین کلینتن و نیازوف توضیح گردیده که رئیس جمهور ترکمنستان از پروژه ساختمانی پایپ لاین از مسیر شرق و غرب، تحت آب بحیره کسپین، جزء مفکوره سیستم بزرگ که امریکانیها آنرا با فشار پیش میبرند طرفداري می نماید.

درماه اکتوبر آینده کونسورسیوم بزرگ در باکو تصمیم خود را در مورد ساختمان این پروژه که از کدام طریق صورت بگیرد، اعلام می دارد و اداره کلینتن معتقد است که طرف امریکا در بازی بزرگ نیروی حرکت جدیدی به دست آورده است. (ختم ترجمه)

اگر خوانندگان گرامی توجه کرده باشند در تمام این مطلب حیاتی منطقه نامی از افغانستان برده نشده بلکه دو مملکت، ایران و یا ترکیه یکی از آنها برنده این غنیمت بزرگ خواهند شد.

متأسفانه روز گذشته که پاکستان به جواب هند بمب های ذروی خود را با موفقیت آزمایش کردند و امریکا فوراً راه بندان اقتصادی خود را در برابر پاکستان اعلام کرد چانس گستردن احتمالی پایپلاین را از طریق افغانستان غیر ممکن گردانید.

مختصر به گذشته رجعت نموده به خاطر می اوریم که در اواخر سال ۱۹۹۴ عیسوی گروپ طالبان با سرعت برق آسا چند ولایت افغانستان را از دست گروپهای بی عرضه فتح نمودند و در هفته های اول شروع به خلع سلاح و آوردن امنیت در منطقه نمودند.

این عمل شان از طرف مردم با خوشی استقبال گردید تا بعد از سالهای جنگ، تباهی و خرابی نفس به راحت بکشد و در اعمار مملکت خود بالای خرابه ها دست به کار شوند.

درین وقت سر وصدای ساختمان پایپلاین از طریق افغانستان طوری مینمود که به زودی کار ساختمانی آن شروع میشود و از این مدرک برای افغانستان در سال تقریباً ۱۶۵ میلیون دالر عواید بدست می آید.

ديري نځدشته بود كه كابل سقوط كړد و يك گروپ بدون داشتن مشروعيت جاي نشين گروپ ديگر غير مشروع گرديد. بعد از آنكه لذت قدرت بالايي ديگر غرايز بشري طالبان اوج گرفت و ازدهاي خودي در سینه هاي شان جاي گرفت از افغانستان مملکت افغانها، منستان مملکت ما طالبان ساختند. کاروان تمدن از زیر ريش هاي انبوه شان ميگذرد و يك ملت گروگان گرفته شده در شمال و جنوب افغانستان دست گدايي به روي جهانيان باز گرفته انتظار رحم اين جانين قرن را در شمال و جنوب هندوکش دارند.

صحبت ما با اطلت مي كشد و بيم آن ميرود كه باعث دلتنگي شود، مختصراً به گفتار مرحوم ژوبل بر ميگردم كه در بالا ذكر شد و باز آنرا تکرار مي نمايم كه:

" نه هر كه آينه ساخت سكندري داند "

مي بينيم كه فلسفه بس بزرگي در اين مصراع نهفته است كه از زمان تدريس ان مرحومي به خاطر ممانده است. فلك ميخواست بعد از بدبختيهاي بيحد به ملت افغان جامه ای دهد، اما اين سكندران نه اندامش را داشتند و نه از

فن سكندر خبري . پايان

